

שיחת פנים
רותם שטרקמן

ניצולי שואה חוששים ללכת לרופאים? ההתעללות הנאצית הותירה פחד. יש חולי סרטן שלא רוצים לקבל טיפול. התוצאה היא הזנחה מתמשכת

ביום מהם מנהלי מחלקות בכתי חולים. חוץ מה מערך הזה, יש מתנדבים ממקצועות הבריאות, פיזיותרפיה, סיעוד ומערכת תומך שעוזר בהפגת ברירות וגם בשינוע וליווי של השורדים למרפאות, כמו בן משפחה שלוקח, מלווה ומחזיר – למי שאין כוח. יש שורדים שהצורך הרפואי שלהם מקבל מענה, אבל הם רוצים שנישאר בקשר. אבל יש כבר עמותות שעוזרות לשורדי שואה בתחומים הלא-רפואיים, עמך למושל. נכון, אנחנו בקשר עם עמך וגם עם אביב לשואה והקרן לרווחת ניצולי שואה. עמך נותנים טיפולים פסיכולוגיים ואנחנו פסיכיאטריה ופסיכוגריאטריה. אנחנו מנסים לקדם שיתופי פעולה איתן, אלה עמותות חזקות שעושות המון. באנו לענות על צורך ספציפי. הליבה שלנו זה הרופאות והרופאים, עד כמה שאני יודעת אין דבר דומה לזה בארץ או בעולם.

אולי צריך שירות כזה לכל הקשישים. למה דווקא ניצולי שואה?

זה הכי נגע לי וגם זה בוער, כי הזמן אוזל מבי חינתם וצריך להתחיל משהו. החזון שלי הוא שזה ישמש את כלל בני הגיל השלישי בישראל.

מה עם מימון הפעילות?

אני באמת מגששת באחרונה את דרכי כמגייסת תרומות. עד עכשיו גייסתי כמה מאות אלפי שקלים שכרגע מאפשרים את הפעילות שלנו. אני לא מורשכת משכורת כמוכן, אבל יש כמה עובדים במקור ויש מנהל הקמה ורכזת מתנדבים.

ואת עובדת בזה במקום לעבוד בבית החולים?

זה בייבי שצורך תשומת לב מלאה פול-טיים. לא תיכננת את זה, אבל ברגע שזה התחיל החלטתי שאני לגמרי בפנים, זה היה ברור. עשיתי הפסקה של שנה, ובשבוע הבא אני מתחילה התמחות על באנדוקרינולוגיה באיכילוב. התוכנית מראש היתה להמשיך לתת-התמחות ופשוט עיכבתי את זה. אני מוודה למצוא מנכ"ל לעמותה, כי כרגע אני עובדת 18 שעות ביום, כולל סופי שבוע.

מה לגבי פרנסה?

זה לא הצד החזק שלי בשנה האחרונה, לא התפיי קוד שלי כאמא ולא כמפרנסת. "למענם" היא "ילד" high maintenance. רוצה לשמוע תגובה שקיי בלתי השבוע? לבי על זה.

כך כתב אדם בשם אריה בלומנפלד: "כמה אנחנו מקטרים על הביורוקרטיה במערכת הבריאות והרופאים, השיטה והתורים הארוכים והטיפול המסורבל. אבי במחצית שנות ה-90 לחיי, באחרונה חלה ירידה במצבו הבריאותי, אנחנו בהמתנה לתור אצל רופא מומחה, אבל זה עוד שלושה חודשים. נוצר קשר באקראי עם עמותת למענם, הוצעה לנו בדיקה של כל המסמכים ומתן הערכת מומחה מסודרת. כל התהליך נעשה במקצועיות ובמהירות וההפתעה הגדולה – אתמול הגיע לבית אבי לא פחות מפרופ' רואי בייגל, מנהל המחלקה הקרדיולוגית בשיבא. הוא ברק אותן, ישב ושוחח אתנו בניהוחא והגיש לנו סיכום ביקור מפורט, כולל דרכי פעולה, ובעיקר הרגיע. בתמורה קיבל הפרופסור הצעיר מקבץ סיי

הרופאות בפייסבוק אם יש מישהי שגרה באזור יפו ויכולה להחליף אותי בביקור בית בהתנדבות וגם להביא איתה שמיכה, כי בטלפון מקדים השוררת הפונה אמרה לי שקר לה.

מה זה קבוצת הרופאות בפייסבוק?

קבוצה מופלאה שנקראת "חדר רופאות" ובה מעל 6,000 רופאות שמתפזרות הכל, זה כמו שיחת בנות, קבוצה ענקית, אבל אנחנו מרגישות שם נוח לשתף הכל, גם דברים אינטימיים, מכל הסוגים.

אין שם רופאים גברים?

לא, אין כניסה, רק רופאות. קורים שם דברים טובים, ושם גם נולדה העמותה. זה היה בעקבות הנב שהוספתי באותו פוסט של בקשה להחלפה – "אשמח אם תכתבו לי אם אתן רוצות להיות שותפות להקמת מערך רפואי נגיש ללא עלות לניצולי שואה". היתה היענות?

הפתעה גדולה. היתה היענות מטורפת. תוך כמה שעות היו מאות תגובות – "תרשמי גם אותנו", "איך לא חשבנו על זה קודם". אמרתי אוקיי, לא ציפיתי לזה, אבל צריך לעשות עם זה משהו. למי חרות, כדי לא לקפח את הגברים, שאלתי גם אותם.

יש קבוצת רופאים?

לבנים אין קבוצה, הם לא רנים בשום דבר. פשוט הוצאתי את הפוסט מהקבוצה הסודית לפייסבוק הכללי. יש לי הרבה חברים רופאים. במקביל, באותו יום פורסמה ידיעה שנגעה בי: רופאה שעבדה בעבר בסורוקה, ניצולת שואה בשם מגדה גרייף, נמצאה בביתה שבועיים אחרי שמתה. הניחו שהיא מתה לביל הסדר. היא השאירה פתק בכתב יד שטיילת אותי – "אין לי אף אחד בארץ ובעולם, אני חולה מאוד, אנא הצילו את הציפורים שלי".

עצוב נורא.

זאת היתה הרחיפה הקטנה הנוספת שהייתי צריכה. כאן בעצם הבנתי שצריך לעשות חיבור בין הצורך האדיר ברפואה לרבר החרש הזה. הבנתי שכמוני יש עוד מאות רופאים שרוצים להתנדב. אבל מבחינת הקמת העמותה הייתי לבד והיפשי תי שותפים. פניתי למוטי זוננפלד מקרן דניאלי, שקרויה על שם בתו, והוא נתן לי את הרחיפה להאמין בעצמי ולעשות משהו אקטיבי. דניאלי היתה אמורה עכשיו לסיים לימודי רפואה, היא נהרגה בתאונת דרכים כשיצאה מהתנדבות במחלקה המטראונקולוגית ילדים בשניידר, אחרי שכבר התקבלה ללימודים.

מה הוא אמר?

שזאת עבודה, אבל שאני יכולה, ונתן לי רוח גבית. "לכי על זה, אל תחששי". הקרן נהפכה לשור תפה שלנו, הוא צירף את הרב אלימלך פירר ומשם התחלנו לנוע. למדנו את הצרכים, תיכננו מערכת מסודרת, שהכל יהיה מתועד ותחת כל כללי הרגור לצינה, ובנוכח פתחנו את המוקד הטלפוני. עד אז אני הייתי המוקד. בהתחלה פתחנו פיילוט ברעננה, בהמשך הוספנו את גבעתיים ורמת גן, בדקנו את עצמנו, ראינו שזה עובד לא רע, ולפני חודש זה נפתח רשמית לפנינו מכל הארץ.

כמה רופאים יש כבר בעמותה?

בערך 700 רופאים ורופאות, רובם בכירים ורי

כדי לקבוע תור זה לא פשוט, אז לבן 90 או 85, איך הוא יכול להזמין תור? יש רבים שלא רוצים בכלל להגיע לבית החולים.

בגלל הזיכרונות?

מנגלה לא השאיר רושם טוב על המקצוע. אבל היה בשואה גם צד חיובי של רפואה.

נכון, היו שני צדדים. יש את האלטרואיזם והגבורה של רופאים יהודים בעיקר, ולצד את הניצול לרעה וההתעללות של הרופאים הנאצים, שלקחו תפקיד פרואקטיבי בקידום הדוקטרינה הנאצית. השילוב שהיה, בין הכוח וההיררכיה לבין הצייתנות, יצר ניצול אכזרי של הרפואה, ובגידה מוחלטת בערכים של מה זה "להיות רופא", בגיי דה במחויבות הכי בסיסית Do No Harm, וביחס האמון שחיבים להתקיים בין רופא למטופל.

אז יש ממש אנטי?

פגשתי ניצולי שואה עם נגעים סרטניים שלא רצו להגיע לקבל טיפול. אבל זה לא רק זה. יש אנשים בודדים עם דיכאון וחשש לצאת מהבית. הדברים אצלם מורכבים יותר מאשר אצל אנשים אחרים בגיל השלישי. המפגש עם המערכת הרפואית מורכב יותר, הם מפחדים יותר, יש להם נטייה להסתגרות. הרבה פעמים הם נופלים בין הכיסאות, והתוצאה היא הזנחה רפואית מתמשכת. יש כאלה שיכולים להרשות לעצמם טיפול רפואי פרטי, ויש להם משפחה תומכת, אבל כשאתה תלוי במערכת הציבורית, אתה מחכה כמה חודשים לתור. ממי היות מקבלת שמות של אנשים שמבקשים ביקור בזה?

או שהעובדת הסוציאלית בבית החולים הפנתה אלי, או שאחרים ששמעו שאני עושה את זה, העי בירו לי. מפה לאוזן.

מדובר בביקור חיריפעי?

עם חלק מהאנשים שמרתי על קשר, אבל אצל הרוב המכריע זה ביקור אחד או שניים שעושה את השינוי. ככה הסתדרתי במשך שנה וחצי, אבל כשהגיע הגל הראשון של המגפה לפני שנה פשוט לא הצלחתי לעמוד בעומס.

כי היו הרבה פניות?

הקורונה, יחד עם החשש לצאת מהבית, הגביי רן את המצוקה, ולא הצלחתי לתת מענה לכולם. באחד הימים של הסגר הראשון שאלתי בקבוצת

תמרה קוליץ

מומחית ברפואה פנימית, מתמחה באנדוקרינולוגיה בבית החולים איכילוב, מייסדת ויו"ר "למענם - רופאות ורופאים למען שורדי שואה". אם לשניים, גרה בתל אביב

תמרה קוליץ, ספרי על עצמך.

למדתי רפואה באוניברסיטת תל אביב, סיימתי התמחות ברפואה פנימית בבית החולים וולפסון לפני שנה, ואני בעיקר מנוהלת על ידי שני ילדי, בן 4 ובן 6.

אז מה קפץ עלייך עם שתי קריירות כאלה להקים עמותה לסיוע לניצולי שואה?

לפני שנתיים בערך התחלתי לעשות ביקורי בית אצל קשישים ניצולי שואה. יש להם בדרך כלל בעיות של רפואה פנימית שהתמחתי בה. בהתנדבות, באופן עצמאי. זה היה לי טבעי, זה חלק מהאני שלי כרופאה. אני לא עובדת בלהיות רופאה, אני רופאה, זאת הזהות שלי.

מה היתה המטרה?

פשוט להנגיש טיפול של רופא. הייתי מגיעה אליהם הביתה, בודקת, מתערכת בטיפולים שקיי בלו, מחליפה תרופות, מפנה לרופאים מומחים, כמו רופא כאב או קרדיולוג, קולגות שלי, שולחת לבי דיוקת. עשיתי כאילו שהם באו אלי לקליניקה, אם היתה לי, או לבית החולים, כמוכן במגבלות הציוד שהיה לי. אם היה צריך, הייתי מפנה למיון.

אפשר להבין שזה יותר קל שבאים הביתה, אבל מה הרעיון? הם לא מטופלים בקופות החולים? המשפחות לא דואגות להם?

קודם כל לרבים אין משפחות, ויש אנשים שגם אם הם לא מתחת לקו העוני, יש להם בעיות נגיי שות, ניידות, קושי פיזי לצאת מהבית או אפילו קושי נפשי לקבל טיפול. לחלק מהם אין מערך תמיכה משפחתי והם מתקשים להתמודד עם הררי הביורוקרטיה והטכנולוגיה.

להזמין תור באפליקציה?

אפילו בשבילי, לעבור מערכת סינון שיחות

צילומים: אייל טואו

מישראל. שאלתי אם שמע על השואה ואמרתי שיש לנו את יום השואה. לא היה לי מושג אם הוא מבין. הוא ביקש שאכתוב לו הכל במייל. אחרי עשר דקות שהוא לא ענה התקשרתי שוב. עשיתי ככה 19 שיי חות לדרום קוריאה. בהתחלה היו להם תנאים, בסוף אישרו לנו להשתמש בהכל. אולי האיש שתפסתי פשוט רצה שאני אלך כבר ואפסיק להציק לו.

דיברת עם משרד הבריאות?
לא, הם לא היו נותנים לנו מימון לניידות האלה. נפנה אליהם בהמשך, אולי הם יקראו את הראיון. חיכינו שנהיה קצת יותר מבוססים, עד כה לא פנינו לאף גוף ממשלתי ציבורי. אבל כן לקופות חולים.

מה אמרו שם?
התגובה הראשונה של רופא מחוזי, אחרי שסיפ רתי לו עלינו, היתה "מה אנחנו עושים לא בסדר?" חוסר מודעות.

זה הפתיע אותי. אמרתי לו שיש פער אדיר בין הצורך בשטח למציאות. בקופת חולים רופא משפחה יכול להגיע למטופלים הביתה, יש להם יחידה לטיפול בית, אבל זה קורה בקנה מידה קטן בהרבה ביחס לצורך. על רפואת מומחים בכלל אין מה לדבר, והתורים לוקחים חודשים. ודאי שהם לא מתיימרים לתת את מה שאנחנו מציעים. לכן, כשהוא אמר "מה אנחנו עושים לא בסדר", זה היה קצת משונה. בהרבה מקרים, גם את מה שהארם צריך לקבל ויש לו זכות לקבל, הוא לא מקבל. הצעתי לו שיתוף פעולה שנשאל את הפונים לעי מותה – האם פנית לרופא משפחה, האם ביקשת ביקור בית, האם יש בעיה עם הרופא שלך, שניקה את זה ככלי לטייב את השירות.

ומה התפתח מזה?
עכשיו בקופות מבינים שזה טוב לכולם, זה ממקסם את הטיפול, והשיפור בחיים של הניצולים ניכר. יש לנו כבר אנשי קשר, אבל עוד לא ביססנו שיתוף פעולה רשמי. אני מקווה שזה יתחזק.

מתבקש.
אנחנו דומים לסוג של ש"פ (שירות רפואי פרי חינוך), חוסכים כסף, בלי טופס 17, בלי לחכות חודשים, רפואה זמינה ונגישה – עד שבוע מרגע שפונים אלינו ועד שפוגשים את הרופא, בפועל ברוב המקרים זה היה אפילו פחות, עד 72 שעות.

מה התגובות של הרופאים בעמותה?
זאת חוויה לרופאים לא פחות מלמשפחות. עוד לא הפעלנו את כל מי שהתגייס ונרשם, אבל כל מי שעושה ביקור נהפך אוטומטית אול-אין, זה עושה משהו, זאת חוויה משמעותית. זו זכות לשמוע מאדם בן 98 מה הוא עבר. אנחנו מקבלים הרבה מהם.

אתם נותנים הנחיות לרופאים לפני הביקור?
לא. כל אחד מביא את עצמו. הוא כמובן בא עם רקע על המטופל ומסמכים רפואיים, אבל יש הרבה דברים ברמה הרגשית מעבר למפגש הרפואי, כי אנחנו לא מטפלים בבעיה הרפואית והולכים. כל מפגש כזה הוא מפגש של שני אנשים.
או את גם רוצה להדליק משואה כמו סבא?
אני מעדיפה להיות מאחורי הקלעים, שם אזור הנחות שלי. עכשיו השאיפה המרכזית שלי היא לישון. ●

אמרתי לו שאומין אבל שאני אטפל בו ולא הם. ניסיתי להציל אותו. הניידת חיכתה בחוץ בהתאם לבקשתו ולהבטחתי. 45 דקות מהרגע שהגעתי, הוא לא היה. לא הצלחתי.

אצל כמה שורדי שואה היו רופאים בבית מהעי מותה עד היום?
במשך חמישה חודשים היו 750 פניות, זה כמור בן עולה באופן תלול. אלה ביקורי בית או ביקורים במרפאות פרטיות של הרופאים הבכירים שלנו או בבתי החולים. יש לנו גם מערך מתנדבים שלוקי חים ומלווים למרפאות ולבתי החולים.

מה עוד בתכנון?
בטוח הקרוב הכוונה לגדול, להשתפר ולהי תיעל, כדי שנוכל לתת את אותו שירות ליותר אנשים. ריכוז הרופאים במרכז גדול יותר, חסרים לנו רופאים בצפון ובדרום. אני רוצה להגדיל את מערך המתנדבים שלנו, ומקווה שתוך כמה חודשים עד שנה נפעיל כבר שתי מרפאות ניידות.

מה זה בעצם?
"למענם עילגלגלים" – שתי מרפאות ניידות שאין כמוהן בארץ. משהו מקיף עם ציוד מתקדם, כולל לרפואת עיניים, לאף אוזן גרון והרמיה (אולטרה סאונד, רנטגן), עם אפשרות לבריכות של רופא פנימאי. כמו מיני-חדר מיון נייד ומשורדג. לענות על הצורך של מי שלא יכולים לצאת מה בית ולהפחית אשפוזים והגעה לחדרי מיון. השבוע הייתי צריכה לשלוח למישהו סרטון שמראה את הניידות האלה, שעוד אין לנו. חיפשתי כל הלילה ברשת, ב-6:00 בבוקר מצאתי משהו מדרום קוריאה. התקשרתי אליהם שיתנו לי להשתמש בסרטון.

נתנו?
אמרתי למי שענה לי בצד השני שאני רופאה

בית החולים איכילוב צילום: אוהד צויגנברג

בכלל, הנושא של קשישים מדבר אלי. סבא שלי מת לפני שנתיים בגיל 104, הוא היה צלול לחי לוטין, ועל אף שלא היה לו קושי כלכלי ויש לו נכדה רופאה ואני יכולה לעשות בשבילו הכל, הוא היה מוזנח רפואית מפני שאי אפשר היה לקחת אותו אותו והוא לא רצה ללכת לרופאים.

למה?
היה לו קשה ללכת, זה היה סיפור להוציא אותו. רופא המשפחה לא יידע אותנו על האופציה של ביקורי בית. הוא היה פעמיים בחייו בבית חולים, פעם אחת במצב קשה מאוד בגיל 96, אבל הוא יצא מזה ואחרי שבועיים הרליק משואה ביום העצמאות.

משואה? ספרי עליו, מי הוא היה?
אליהו סחרוב, שחסר לי כל יום, הוא היה חתי כת איש. כשהוא הגיע לגיל 103 הבנתי שהלב שלו לא בסדר. הוא לא עבר אקו לב אף פעם, הפעלתי הרבה כדי לארגן לו אקו לב במיון, הוא לא הסכים להתאשפז. אז נכון שיש 178 אלף ניצולי שואה מוכרים, מתוכם בין רבע לשליש מתחת לקו העוני, זה מסבך כמובן, אבל מהניסיון שלי עם סבא שלי, שלא היה ניצול שואה, גם אנשים עם משפחה תומכת ורופאים במשפחה ובלי בעיה כלכלית יכולים להיות מוזנחים רפואית, בגלל חוסר החינוך שלהם להגיע לבית חולים ומגבלות התנועה.

איך הוא מת?
בבית, איתי, בלי שום תרופה. אמא שלי התקשרה ואמרה שהוא מרגיש לא טוב, "אבל בינתיים תלמדרי ותבואי בערב". כמובן שבאתי ישר, הת לבטתי עוד אם לעבור בבית החולים לקחת ציוד רפואי. בדרך עברתי בסופר-פארם, לא היה להם שום דבר שהייתי צריכה, מצאתי אותו עם בציקת ריאות קשה. הוא ביקש שלא אומין אמבולנס,

נטו ורשה צילום: ארכיון תצלומים, יד ושם

"יש ניצולים בודדים, עם דיכאון וחשש לצאת מהבית. הדברים אצלם מורכבים יותר מאשר אצל אנשים אחרים בגיל השלישי. המפגש עם המערכת הרפואית מורכב יותר, הם מפחדים יותר, יש להם נטייה להסתגרות. הרבה פעמים הם נופלים בין הכיסאות"

"בן של שורד כת לי: 'רופא בכיר נוסע יותר משעה לכל כיוון לבדוק ניצול שואה, איש מבוגר שהוא לא מכיר, יושב אתו כאילו הוא סבא שלו, יותר משעה בודק, משוחח. כל זה בחינם, ללא תמורה, בהתנדבות. בתמורה קיבל הפרופסור מקבץ סיפורי שואה"

פורי שואה ושיתף בסיפור ממשפחתו. כל זה בחינם, ללא תמורה, בהתנדבות. אתם מבינים, רופא בכיר נוסע יותר משעה לכל כיוון לבדוק ניצול שואה, איש מבוגר שהוא לא מכיר, יושב אתו כאילו הוא סבא שלו, יותר משעה בודק ומשוחח".

אנחנו מקבלים הרבה מכתבים מרגשים ואסירי תודה. ההבנה שמישהו רואה אותם, עושה מאמץ, מבין את הסיטואציה שלהם ומוכן לצאת מאזור הנחות שלו, גם בלי קשר לטיפול עצמו. ביקור כזה תמיד לוקח זמן ארוך, לשמוע סיפורים, זה חלק מהעניין. גם עבור המשפחות שנלחמות בשי בילם זה משמעותי, וגם לנו כרופאים. לפעמים ההתערבות יכולה להיות קטנה, משהו מאוד בסיסי שיכול להיות משנה חיים. אם סידרנו למישהו עם בעיית שמיעה לחזור לשמוע, זה הכל בשבילו. בימים של הבידוד החברתי הקשה, הוא חירש את הקשר לעולם, הוא יכול לשמוע רדיו ולדבר בטי לפון עם המשפחה מארה"ב. ההתערבות הרפואית המינורית יכולה להיות דרמטית – בהשפעה על החיים שלהם, באיך שהם נראים, ביכולת שלהם לתקשר עם הסביבה. לפעמים זה גם קריטי ומונע הידרדרות. כי כשלא יוצאים החוצה, אנשים מיד רדדים מהר. עצוב לראות איך זה נראה אחרי פחות משנה של בידוד חברתי.

יש כאלה שהקשר איתם נמשך?
יש ניצולים שמדברים עם המוקד שלנו כל יום. שבוע לפני ליל הסדר שאלתי שורדים שאנחנו מטפלים בהם איפה הם, וציוותנו למי שלא היה איפה להיות למשפחות מאמצות. יש מי שמסמס לי כל יום, יש מי שבדרך או רב עם המשפחה או המי טפלת. לאחר היתה בת יחידה שמתה, אני מחבבת אותו ואנחנו מדברים כל יום. עוד אחד שאני בקי שר איתו, אשתו מתה בגל הראשון מקורונה והוא נשאר לבד. יש כאלה שאין להם אף אחד בחיים, מרגע שהם מתחילים את היום ועד שהולכים ליי שון, לא רואים ולא מדברים עם אף אחד.

ספרי על עוד ביקור שלך.
היינו השבוע בביקור אצל יוסף שביאטוביץ, בן 98 ששרד את אושוויץ-בירקנאו וברגן בלזן. לפני המפגש שוחחתי עם בתו עדינה, והיא סיפרה את הסיפור שלו שהוא לא סיפר למשפחה אף פעם, אך הם הרכיבו את מה שעבר עליו ררך קטעי סיפורים וצירופים מכיוונים אחרים. זה היה אחד הרגעים הכי מרגשים שלי בשנה הזאת, כי באתי לשם בדיעה שיש אנשים שרוצים לספר את הסיפור שלהם ויש כאלה שלא מסוגלים לדבר, למרות עשרות השנים שחלפו. ידעתי שאני לא מדברת איתו על השואה ולא שואלת, אבל מרגע שנכנסתי הוא פשוט התי חיל לדבר ולשתף באופן מפתיע. עוד סיפור ועוד סיפור. באתי לאדם שאני יודעת שלא שואלים אותו והוא לא מדבר, והייתי אצלו שלוש שעות שהוא לא הפסיק לשתף, ולפני שיצאתי הוא שר לי ביידיש. בכיתי, אני לא בוכה הרבה.
את ממשפחה של ניצולי שואה?
לא באופן ישיר, אבל כרופאה זה התגבש אצלי תוך כרי המפגשים עם האנשים במחלקה הפנימית.